THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
(THE HEBREW JOURNAL)
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates; $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
TRADES UNION LABEL COUNCIL 25

אויפ'ן „זייף קעסטעל"

מיט דעם טערמין "סאָפּ באַקס" (א זייף קעסטעל) ווערט באַצייכענט א פריידיגער, א רעדנער, א פאַרשפּרייטער פון געזונטיסע אידייעס, א מענש, וועלכער פּראָפּאַגאַנדירט אין די גאַסן, דאָס היימס, א מענש, וועלכער טראָגט זיך אַרום מיט א קליין קעסטעל, שטעלט זיך אָפּ אויף א פּראָמינענטן פּלאַץ אין גאַס, שטעלט זיך אַרויף אויפ'ן קעסטעל און רעדט צו די פאַרבייגעהער אין גאַס, אָדער די, וועלכע ער ציהט צו מיט זיין רעדן, זיי זאָלען אים הערן.

אין פריע לענדער שפּילט די "זייף קעסטעל" א גרויסע ראָלע. סאָציאַליזם איז שטאַרק פאַרשפּרייט געוואָרען צווישען די מאַסען אויף אזא אופן, און טראָץ דעם, וואָס מען באַנוצט זיך נים אקטויל מיט א זייף קעסטעל, ווערען אָבער מיט דעם באַצייכענט אלע פּראָפּאַגאַנדירער און גאַסען-רעדנער, איבערהויפּט די, וועלכע פּראָפּאַגאַנדירען א נייעם געדאַנק.

א צאָל סטודענטען פון טאָראָנטאָער אוניווערזיטעט האָבען אָנגעהויבען אַרויסצוגעבען א זשורנאַל, דערווייל אין א זעהר קליינעם פאָרמאַט אונטער'ן נאָמען "טהי סאָפּ באַקס".

מען האָט זיך געקענט גלייך אָנשטויסען, אז קיינס האָנדעלט זיך עס זוערען א "זייף קעסטעל". וועט עס ענטהאַלטען נייע אידייעס, און מען מוז צוגעבען, אז אויב דאָס, וואָס עס ווערט אין דעם דאָזיגען קליינעם זשורנאַל אָבער מיט דעם באַצייכענט אלע פּראָפּאַגאַנדירער און גאַסען-רעדנער, איבערהויפּט די, וועלכע פּראָפּאַגאַנדירען א נייעם געדאַנק.

א צאָל סטודענטען פון טאָראָנטאָער אוניווערזיטעט האָבען אָנגעהויבען אַרויסצוגעבען א זשורנאַל, דערווייל אין א זעהר קליינעם פאָרמאַט אונטער'ן נאָמען "טהי סאָפּ באַקס".

מען האָט זיך געקענט גלייך אָנשטויסען, אז קיינס האָנדעלט זיך עס ווערען א "זייף קעסטעל". וועט עס ענטהאַלטען נייע אידייעס, און מען מוז צוגעבען, אז אויב דאָס, וואָס עס ווערט אין דעם דאָזיגען קליינעם זשורנאַל אָבער מיט דעם באַצייכענט אלע פּראָפּאַגאַנדירער און גאַסען-רעדנער, איבערהויפּט די, וועלכע פּראָפּאַגאַנדירען א נייעם געדאַנק, איז עס אָבער פאַר דער יוגענט אין אוניווערזיטעט נייע.

אזוי, למשל, האָט זיך דער נייער זשורנאַל פאַרמאָסטען מיט פּראָפּאַגאַנדע איבערצוביען אונזער יעצטיגען לעבען סאָציאַל און עקאָנאָמיש. עס ווייזט אָן אויף דעם שרעקליכען ווידערשפּרוך אין אונזער יעצטיגער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם און איר פאַלשטענדיגע צופרידענהייט. ניט ווייניגער בייסענד איז די קריטיק אויף אונזער סאָציאַלער אָרדנונג. אָפּשטעלענדיג זיך הויפּטזעכליך אויף דעם, מיט וועלכע מעטאָדען די קאַמוניסטען אין קאַנאַדע, ווערען פאַרפאָלגט.

אונזער אינטעלעקטועלע יוגענט איז שוין לאַנג אריבער צום ראַדיקאַלען געדאַנק און ראַדיקאַלע אידייען. די יוגענט, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט סאָציאַלע און עקאָנאָמישע פראַגען וועט סוף כל סוף ענדערען אונזער יעצטיגע, ניט-גערעכטע סיסטעם פון לעבען, ווייל די הייטיגע יוגענט איז די מאָרגענדיגע פירערין פון לעבען.

אמאָל פלעגט מען זאָגען, אז די יוגענט, וועלכע פילט איבער די מיר שולען און אוניווערזיטעטען, פאַרנעמט זיך בלויז מיט לייכטזיניגען ספּאָרט. ביז א געוויסען גראַד איז עס נאָך יעצט אויך אמת. אָבער די זעלבע יוגענט, וועלכע איז אזוי פאַרלאָכט אין ספּאָרט לערנט זיך גלייכצייטיג צו קוקען אויף אונזער לעבען מיט אָפענע אויגען.

דאָס "זייף קעסטעל" ווערט אלע מאָל איינגעקנעטעלט פון יחידים. עס זענען יחידים, וועלכע אלע מאָל אָן די פּראָפּאַגאַנדע פון א נייעם געדאַנק. אָבער דאָס "זייף קעסטעל" העלפט עס פאַרשפּרייטען, און דערפאַר איז באַגריסונגסווערט די דערשיינונג פון דעם דאָזיגען נייעם אָרגאַן, אַרויסגעגעבען פון א גרופּע סטודענטען אין טאָראָנטאָער אוניווערזיטעט.

דע וואַלעראַ'ס זיעג אין אירלאַנד

די רעפּובליקאַנער אין אירלאַנד, וועלכע זענען געשוואוירענע געגנער פון דער ענגלישער אימפּעריע, האָבען ווי עס ווייזט אויס, געהאַט א זיעג אין די לעצטע וואַלען צום אירלענדער פּאַרלאַמענט.

צוזאַמען מיט די דעפּוטאַטען פון דער לייבאָר פּאַרטיי, האָבען די וואַלעראַ'ס אָנהייַנגער א מערהייט איבער אלע פּאַרטייען, און ווי עס זעהט אויס, וועט די רעפּובליקאַנער פּאַרטיי פאַרמירען די רעגיערונג.

די פּאַרטיי פון עמאָן דע וואַלערא האָט אלע מאָל אַגיטירט פאַר דעם, אז אירלאַנד זאָל ווערען א רעפּובליק, זאָל אָפּשאַפען די טרייהייט שבועה צום קעניג פון ענגלאַנד און צו דער ענגלישער אימפּעריע. דאָס איז א רעזולטאַטיאָנערע פּאַרטיי פון לאַנד.

א סך מיטגלידער פון דער "פיאַנא פעיל" פּאַרטיי, ווי זי ווערט אָנגערופען אין אירלאַנד, זענען פאַרשפּאַרט געוואָרען אין געפענגניש פאַר זייערע אידייען. דע וואַלערא אליין האָט געשאַטן לאַנג יאָרען אין געפענגניש. מיט עטליכע יאָר צוריק האָט די וועלט געשטורמט מיט די רעזולוציאָנערען אין אירלאַנד. וועלכע האָבען אָנגעפירט א העפטיגען קאַמף געגען דער ענגלישער הערשאַפט. דאָס איז אָבער געווען איידער אירלאַנד איז פּראָקלאַמירט געוואָרען אלס פרייער שטאַט. זייט דאַן האָט זיך אירלאַנד געפירט ווי עס פירט זיך קאַנאַדע, אָדער אויסטראַליע אין דער ענגלישער אימפּעריע.

מיט דע וואַלערא'ס זיעג אין די לעצטע וואַלען, זעהט עס אויס, אז פאַר אירלאַנד הויבט זיך ווייטער אָן א זעהר אונרוהיגע צייט.

מען זיין ווי סימפּאַטיש צו די רעפּובליקאַנער אין אירלאַנד, איז דאָך אָבער אזא זאַך ניט מעגליך אין דער ענגלישער אימפּעריע. אויב מען זאָל דערלויבען אירלאַנד זיך צו דערקלערען אלס רעפּובליק, מיינט עס דאָך צוברעכען דעם פונדאַמענט פון דער ענגלישער אימפּעריע.

ווען קאַנאַדע אָדער אויסטראַליע, אין אפילו אינדיע זאָל עס טאָן, וואָלט דער ברוך אין דער אימפּעריע ניט געווען אזא שטאַרקער. ווי ווען אירלאַנד טוט עס.

די ענגלישע רעגיערונג קען אונטער קיינע אומשטענדען, לויט איר וועצטיגען צוזאַמענשטעל, ניט דערלויבען, אז אירלאַנד זאָל זיך דערקלערען אלס אונאָפּהייַנגיגע רעפּובליק.

די דעמאָקראַטישע ענגלאַנד וועט מעגליך לאָזען דע וואַלערא'ן מיט זיינע אָנהענגער זיך שפּילען מיט רעפּובליקאַנער רעדעס אין אירלענדער פּאַרלאַמענט. זי וועט אָבער קיינמאָל ניט דערלויבען קיין ממשות'דיגעס אין דער ריכטונג.

אירלאַנד אליין איז צוריסען אויף צוויי. צפון איז געגען דרום. קיין איינהייט איז ניטאָ. עס איז דאַריבער ניטאָ זיך וואָס צו שרעקען. ביז א דירעקטען ברוך צווישען אירלאַנד און דער אימפּעריע איז נאָך גאַנץ ווייט. אָבער דערפאַר איז ניט אויסגעשלאָסען אַן אומרוהיגע צייט פאַר דער קליינער אירלאַנד. פון וועלכער זי וועט געווים קיין גרויס נחת ניט האָבען.

אליווער באַלדווין

(מעגליכע שטעסען)
פון יצחקי

אמאָל, גאָר אמאָל, מיט הונדערטער יאָהרען צוריק, איידער ענגלאַנד איז נאָך געווען דאָס וואָס זי איז היינט — די רייכסטע, מעכטיגע אימפּעריע האָבען גרויסע קליידער מאַנופעקטשורערס אין לאָנדאָן און וווהייטשעפּעל, אַרויסגעשיקט אַגענטען איבער די ווייטע אוצייוויליזירטע טיילען פון דער וועלט, וואו מענשען זיינען נאָך אַרומגעלאָפען נאַקעט, אז זיי זאָלען פאַרקויפען דאָרט זייערע סחורות.

זיינען די אַגענטען געקומען קיין קאַנאַדע, אויסטראַליע, סאוט אפריקע, ניי-זעעלאַנד, אינדיע, אירלאַנד און אַנדערע מקומות און האָבען אָנגעהויבען אפּוצען דאָרט מאַסען מיט סחורות. אזוי לאַנג איז דער דאָזיגער מסחר אָנגעגאַנגען ביז די "ווילדע" האָבען זיך איבערצייגט אז זיי ווערען באַשווינדעלט און זיי האָבען א פּאָר אַגענטען אריבערגעפעלט אויף יענער וועלט.

ווען די דאָזיגע נייעס האָט דערגרייכט ענגלאַנד האָט מען תיכף אַרויסגעשיקט א מחנה מיסיאָנערען צו לערנען די "ווילדע" מענשען די קריסטליכע תורה און ווען א פּאָר פון די מיסיאָנערען זענען אויך אָפּגעריינינגט געוואָרען פון וועג, האָט ענגלאַנד דאַן אַריינגעשיקט אַן ארמיי און א נייוויפּלאָט און האָט איינגענומען דאָס לאַנד.

אט אזוי איז ענטשטאַנען די גרויסע, מעכטיגע ענגלישע אימפּעריע.

* * *

ניין, איך בין ניט אויסגעגאַנגען צו לערנען מיט אויך א קאַפּיטעל פון דער ענגלישער געשיכטע, נאָר צו איבערגעבען אויך א טייל פון דער לעקציע וואָס אַלווער באַלדווין, דער זוהן פון דעם געווען ענעם ברייטישען פּרעמיער האָט געהאַלטען ביים סוף פון לעצטער וואָך אין מעסי האַל.

א יונגער, קרעפטיגער יונגערמאַן פול מיט לעבען און הומאָר האָט ער געהאַלטען געשפּאַנט דעם קליינעם עולם צוהער. דער מיט זיין לעקציע וועגען "עוואָלוציע און סאָציאַליזם".

ראַבּיי אייזענדראַט וועלכער האָט פאָרגעשטעלט דעם רעדנער האָט באַדאַוערט וואָס מיר. באַלדווין איז ניט פאַרהאַלטען געוואָרען ביי דער גרעניץ, אזוי ווי דער באַפאַלער גלח האָתן. צוליעב דער פּובליסיטי וואָס רעדנער האָט אריינגעקראַגען איז געקומען אַן עולם פון אַרום 3000 צו הערען זיין לעקציע, בעת צו באַלדווינס לעקציע זענען געקומען בלויז עטליכע הונדערט פּערזאָן.

יענע וואָס זענען אָבער יא געקומען איהם הערען וועלען עס געוויס ניט באַדויערען ווייל עס איז געווען א העכסט אינטערעסאַנטע, כאָטש ניט קיין באַלעהרענדיגע לעקציע.

מר. באַלדווין האָט דערצעהלט אמת'ען וועלכע יעדער אינטעלעקטועלער מענשטייסט, פונדעסטוועגען איז געווען א פאַרענגינגען צו הערען ווי אזוי ער האָט געשילדערט דער קאַפּיטאַליסטישער וועלט אויהרע ברוטאַלע אמת'ען.

* * *

די אַנטשטעהונג פון דער בריטישער אימפּעריע קען דיענען אלס א גוטער מוסטער פאַר דער אַנטשטעהונג פון אלע שטאַרקע, מעכטיגע לענדער.

וואָס קומט דען איצט פאָר אין כ'ר נע, אויב ניט דאָס וועלכע שפּיעל, נאָר אביסעל אויף א אַנדער אופן? און וואָס איז דען פאָרגעקומען אין 1914, ווען אי-בער דער דערמאָרדונג פון א באַלקאַנישען פּרינצעל האָט זיך אָנגעהויבען א מלחמה וועלכע האָט צעהנדליגער מיליאָנען יונגע לעבענס אוועקגעריסען פאַר דער צייט?

"קיינעס קומערט נאָרנים וועגן א מיינער אין קענטאַקי ווערט דערשאָסען דערפאַר ווייל ער וועל ניט אַרבייטען", האָט מר. באַלדווין געזאָגט. "קיין וועלט-מלחמה וועט דערפון זיכער ניט אַרויס-קומען".

מר. באַלדווין גלויבט אין עוואָלוציע. ער זאָגט א געשיכטע שטעהט ניט אויף קיין פלאַץ. די איצטיגע ציוויליזאַציע וועט זיך מוזען ענדערען און אַן אַנדער ציוויליזאַציע — ניט קיין קאַפּיטאַליסטישע — וועט אַנטשטעהן. א טפ'ס איז דער וואָס קען ניט און וויל ניט זעהן דעם דאָזיגען נאַטירליכען גאַנג פון דער געשיכטע, האָט ער דערקלעהרט.

* * *

עס פאַרשטעהט זיך אז אין געוויסע פּרטים קאָן מען זיין ניט איינפאַרשטאַנען מיט דעם יונגען סאָציאַליסט אליווער באַלדווין אָבער זיין מיינונג וועגען דער אַנטשטעהונג פון אַן אַנדער ציוויליזאַציע — אָהן אונטערשיעד צו זי וועט קומען דורך עוואָלוציע אָדער רעוואָלוציע — דאָס איז א זאַך וואָס א מענש מיט א קלאָרהיגן פּראַקטישען בליק אויפ'ן לעבען און אויף די אַלגעמיינע איצטיגע אומ-שטענדען, מוז פאַראויסזעהן.

סוף כל סוף וועט דער מענש דאָך ניט קענען זיין אייביג צופרידען מיט זיין איצטיגען מצב, און וואָס מעהר אונטער-דריקונג מצד דער שטאַרקערער מאַכט, אלץ שנעלער וועט דער רעוואָלט מוזען קומען. קיין זאַך אין דער וועלט מאַכט ניט רעוואָלט צו וואַקסען שנעלער ווי פאַר-פאָלגונג, האָט מר. באַלדווין געזאָגט.

און אויף וויפיעל ער איז געווען גע-רעכט, קענען מיר זעהן פון דער צאַ-ריסטישער רוסלאַנד. וואָס שטאַרקער די נאַגייעק און וואָס גרויזאַמער דער קנוט אלץ שנעלער איז קומען יענער אויסדרוק פון אומצופרידענהייט וועלכער פיהרט צו רעוואָלוציעס. מר. באַלדווין איז, אין דעם זיינען געווען גערעכט.

ענגלאַנד און פּאַלעסטינע

פון א. פּוניאַנסקי (לאָנדאָן)

"ענגלאַנד אין פּאַלעסטינא" איז דער טיטול פון א נייעם בוך וועלכען הער בענטוויטש האָט די טעג פאַרעפענטליכט אין לאָנדאָן. נאָך 9 יאָהר אַרבייט אלס אַטורני גענעראַל (הויפּט פּראָקוראָר) פון דער ארץ ישראל רעגיערונג איז בענט-וויטש ענטלאַסען געוואָרען פון זיין אמט, ווייל ער איז א איד, אזוי איז אָפיציעל ערקלעהרט געוואָרען אין ענגלישען פאַר-לאַמענט. ערשט נאָכדעם ווי הער בענט-וויטש האָט געאַרבייט פאַר דער ענגלישער רעגיערונג אין ארץ ישראל אין המשך פון 14 יאָהר. די ערשטע 5 יאָהר פאַר דער מיליטערישער אַדמיניסטראַציע, איז ער מיט איינמאָל צוליעב דער אידישקייט פסול געוואָרען. הער בענטוויטש האָט זיך דאַן שטיל און רוהיג צוריקגעצויגען. ער האָט זיך אָפּגעגעבען אָנצונעהמען וועלכען עס איז אנדערען פאָסטען וועלכען די ענ-גלישע רעגיערונג האָט איהם פאַרגעשלאָגען אפילו העכערע פאָסטענס אין די פאַלאַ-גיעס. נאָך זיין ערפאַהרונג אין ארץ ישראל האָט ער שיינבאַר ניט לענגער געוואָלט בלייבען אַן ענגלישער בעאַמטער, אַ-שטאַט האָט ער זיך אויעגגעזעצט און האָט אָנגעשריבען א בוך.

מיט גרויס שפּאַנונג האָט מען ער-וואַרטעט דאָס ווערק ווייל הער בענט-וויטש וואָלט אונז איצט באַמת געקענט א סך דערצעהלען, צום ביישפּיעל, וואָס זע-נען געווען די אינערליכע סיבות פאַר זיין ענטלאַסונג. די קאָנפליקטען און אפילו די פאַרפאָלגונגען וואָס ער האָט געהאַט אויפגעשטעהט פון זיינע איינענע קאָלעגען אין דער אַדמיניסטראַציע פון דעם מופ-תי און זיין חברותא און אפילו פון די ווייבער פון די בעאַמטע. עס איז דאָך "א סוד איבער גאַנץ בראַר" וועלכע ערגידע-רונגען און אפילו פאַרפאָלגונגען בענט-וויטש האָט געהאַט אויסצושטעהן. וואָס איז זיין מיינונג איבער די אַנטי "ציוניס-טישע פּאָליטיק וועלכע די ארץ ישראל אַרבייטשטראַציע האָט געפיהרט.

כל זמן בענטוויטש איז געווען א בעאַמטער, איז ער געווען געבונדען דורך דיסציפּלין און האָט געמוזט שווייגען. טען פון הער בענטוויטש ער זאָל ענטדע-קען דעם פּרק פון דער געשיכטע וועלכער אינטערעסירט אונז אַסמיינסטען און אָפען זיך אָפּריידען פון הארצען. אמת טאַקי, דער בוך וועלכען הער בענטוויטש האָט געשריבען איז ניט קיין פּערזענלעכע מע-מואַרען אָבער זיינע איינענע ערפאַהרונג אויף דער זוי ה' בענטוויטש שטעלט זיך פאָר די צוקונפט פון ארץ ישראל. א בריטי-שער דאָמיניאָן אָדער א מלוכה אין דער אַראַבישער פעלקער פעדע-ראַציע. הער בענטוויטש האָט א גוט וואָרט פאַר אלעמען חוץ דאָס אידישע נאַציאָנאַלע היים. דער בארג האָט געבוירען א מויז.

"ענגלאַנד אין פּאַלעסטינע" איז אָבער א בעשיי-דענער מענש און מיר וועלען דערביבער צו-שרייבען צו זיין "ענינות" וואָס ער האָט געהאַלטען אפשר פאַר ניט וויכטיג אָדער ניט אינטערעסאַנט גענוג זיך אריינצולאָ-זען אין אזעלכע עפּיזאָדען וועלכע באַ-טרעפען זיין איינענע פּערזאָן. מיט רעכט אָדער מיט אומרעכט איז הער בענטוויטש די גאַנצע צייט וואָס ער איז געווען אין ארץ ישראל באַטראַכטעט געוואָרען קודם כל אלס ענגלישער פונקציאָנער, און פאַר ישוביען אין הינטערגרונד זיינע אידישע און ציוניסטישע סימפּאַטיעס אָבער אויך איצט ווען ער איז שוין אויס ענגלישער בעאַמטער אין איז אפיציעל צוגעשטאַנען צו דער ציוניסטישער אַרגאַניזאַציע, אָנגע-נומען א פּראָפעסאָר שטעלע אין דער העב-ראַישער אוניווערזיטעט אין ירושלים, לייענען מיר זיין בוך אין זעהן פאַר אונז זערע אויגען אלץ נאָך דעם ענגלישען בע-אַמטען און דער איד אין איהם שוויגט, פון צייט צו צייט הערט זיך יא א איד-שער טאָן, ניט אָבער פון נאַציאָנאַלען שטאַלצען אידען נאָר פון אלט גלות טיפ ינגענדיג מה יפית...

ער האָט א גוט וואָרט פאַר יעדען ענגלישען בעאַמטען אין ארץ ישראל אפילו פאַר ליוס און ריטשמאַנד, פאַר קיט סוד שוין אין טשאַנסעלאָר. אלע זיינען גע-וועזען גוט און פרום אלע האָבען געוואָלט מאַכען פון ארץ ישראל אַן ארץ זבת חלב ודבש, נאָר ווי דער אַראַבישער שפּריכ וואָרט זאָגט: "א קליינער טייוועל האָט געצ וועלט האָט זיך איבערגעקערט".

ווער איז אָבער געווען דער קליי-נער טייוועל וועלכער האָט א ציה נעטאָן דעם שטריקעל?

פאַרוואָס זיינען דיי געפאַנצערטע אוי-טאָמאָביליען וועלכע זיינען אין טרויערי-נען מאַנאַט אויגוסט 1929 אַרויסגעגרופען געוואָרען פון עבר הירדן, שטעהן געבליי-בען אין רחלה אין ניט געבראַכט געוואָרען אין אַנדערע געמאַכט אויסנאַהם פאַר די אידישע און ענגלישע בירגער. אויף דעם וויסט ווען ער איז געווען פון זיי די וואַפען. דאָס, שרייבט הער בענטוויטש, אין נביאישען סטיל, איז געווען דער אנפאַנג פון דיסקרימינע-רונג אין ארץ ישראל אַנדערש פון דיסקרימינע-רונג אין ארץ ישראל אין דער אַראַבישער אָבער מסכים אז ווען די איטאָמאָביליען וואָלטען געווען אין ירושלים אנשטאַט אין רחלה וואָלטען א סך קרבנות געווען פאַר-מידען. די פעהלערען וועלכע זיינען באַ-נאַנגען געוואָרען שטעלען אָבער מיט זיך ניט פאַר קיין שום נייע ענטדעקונגען און אויף דעם פאַרוואָס און ווי אזוי זיינען זיי באַנאַנגען געוואָרען און ווער זיינען געווען די שולדיגע געפינען מיר אין בוך קיין ענטפער, ווייל עס פעהלט אין גאַנצען בוך איבערהויפּט א שטעלונג צו די וויכ-טיגסטע פראַגען. דער גאַנצער טאָן פון בוך איז א באַריכט פון א בעאַמטען לויט'ן נוסח פון די באַריכטען פון א הויך קאָמי-סאַר אָדער פון דער אַדמיניסטראַציע באַ-שטימט פאַר'ן פעלקער בונד. אלטע פאַקטען פון פריהערדיגע באַריכטען און ציטוטנגען ווידער אמאָל איבערגעהזרט, איבערגעקויט אָבער ניט פאַרדייט.

ווען הער בענטוויטש וואָלט זיך ווע-ניגסטענס קאָנצענטרירט צו באַשרייבען, צו געבען אינטימע בילדער פון די מענ-שען און וועמענס הענט, דער גורל פון ארץ ישראל איז געלעגען פאַר די לעצטע צעהן יאָהר. דאָס איז אָבער שוין א פראַגע פון טאַלאַנט און יכולת פון שרייבער. אועלכע וואַרפען זיך אדורך צופעליג, אב-ויכסכלאָז, דאָ און דאָרט.

צום ביישפּיעל, באַשרייבט ער ווי לאַנג פלוטער, פון דעם ערשטען טאָג ביז'ן לעצ-טען טאָג, וואָס ער איז געווען אין ארץ ישראל, איז שטענדיג געווען אָנגעטאָן אין זיין פּראַכטפולער מיליטער אוני-פאָרם, אין דעם אליין אין אויפאַרם, זעהט שיינבאַר הער בענטוויטש דעם גרויס-סען כח און פּרעסטיזש וועלכער איז נויט-טיג צו רעגיערען פאַלעסטינא. ניט סאַ-מועל אין טשאַנסעלאָר האָבען געטראַקטען מיליטער מונדירען. צו איז אין דעם געלעגען די פראַפּאַס און ענטשלאָסענהייט מיט וועלכער לאָרד פלוטער האָט געווירקט אויף יעדען אינספּעיריט כבוד?

באַלד ווי די אָפּגאָרמען פון 1929 שטימט ביי איהר געשיכטליכער און גע-אָגראַפישער לאַגע צו ווערען א צענטער פון פעלקערבונד, פיעל בעסער צוגעפּאַסט ווי געבוי אָדער האַאג. עס איז אינטערע-סאַנט, אז סער מאַרק סייקס ווען ער האָט

(פאָרזעצונג אויף פּייִזש 3)

שוין באַלד הונדערט יאָר ווי אייראָפּאַ און די פאַראייניגטע שטאַאטען זוכען דעם האַנדעלס מאַרק אין כינאַ

פון א פאַכמאַן

די נאַנצע וועלט האַלט יעצט גע-וועגדעט איהרע אויגען צום ווייטען מזרח און קוקט זיך צו מיט שפּאַנונג צו דעם קאַמף, וואָס ווערט אויסגעפאָכטען צווי-שען כינאַ און יאַפּאַן. קיינער קען ניט זאָ-גען אז פאַראויס מיט וואָס דיעזער קאַמף וועט זיך ענדיגען און צו וועט אין דעם קאַמף ניט אריינגעשלעפּט ווערען די גאַנ-צע וועלט.

די אינטערעסען פון פיעלע לענדער זיינען אויפגעלעגט, דאָס עס איז ניט אויס-געשלאָסען אז דיעזע לענדער זאָלען פאַר-שטעקט אין כינאַ מיט א קאַפּיטאַל פון אַן ערך א ביליאָן און א פערטעל. פאַרוויעס רוסלאַנד מיט דריי הונדערט מיליאָן דאָ-לאַר, די פאַראייניגטע שטאַאטען מיט צוויי הונדערט און פופציג מיליאָן דאָ-לאַר און די אַנדערע מלוכות ווי פראַנק-רייך, דייטשלאַנד, בעלגיען, איטאַליען, האָלאַנד און אַנדערע שטעקען דאָרט מיט נאָך שווערע מיליאָנען. און ניט אזוי די אינוועסטירטע מיליאָנען ווי דער האַנ-דעלס אומזאַץ וואָס וועלט מיט כינאַ גע-פיהרט.

כינאַ האָט א באַפעלקערונג פון אַר-בער פיער הונדערט מיליאָן מענשען. ווי וועניג זיי זאָלען ניט געבראַוכען, דער-גרייכט דער האַנדעל יעהרליך אין הונ-דערטע און הונדערטע מיליאָנען. כינאַ איז א גרויסער אבזאַץ מאַרק, אלע מלוכות באַמיהען זיך צו פאַרקויפען דאָרט זייערע סחורות און עס פאַרשטעהט זיך, אז זיי קענען ניט צוקומען זיך גלייכגילטיג, דאָס יאָפּאַן זאָל פאַרכאַפּען כינאַ פאַר זיך.

אינטערעסאַנט אָבער איז, אז עס איז איינגענען נאָך ניטא קיין הונדערט יאָהר זייט כינאַ איז געפעפענט געוואָרען פאַר פרעמדען האַנדעל. כינאַ, וועלכע איז אַרומגעגרענעצט מיט א גרויסען מויער, איז פשוט געווען פאַרשלאָסען פאַר פרעמ-דע. דער אויסדרוק "כינעזישער וואַנט" איז אי א בפּועל מיט'דיגער, ווייל זי איז אַרומגערינגעלט מיט א ריזיגער וואַנד, וואָס האָט געזאָלט באַשיצען זי פון אַן אָנפאַל, און אי מיט א גייסטיגען וואַנט, ניט אריינלאָזענדיג צו זיך קיינע פרעמ-די צווייטע וואַנט איז דורכגעבראָכען געוואָרען ערשט אין יאָהר 1839 דאָס הייסט ערשט מיט א וואָסערע 93 יאָהר צוריק.

די איראָפּעאישע מעכטע האָבען אי-מער געווזט און זוכען אויך יעצט נייע מאַרקעטס צו פאַרקויפען זייערע אויסגע-אַרבייטע סחורות און אויך אויף אויפצו-קויפען רוהיג מאַטעריאַלען. עס איז ניט קיין וואונדער, וואָס אין דעם געגיעג פאַר אַן אויפגעלעגטן אַנדעל, מען וואַרפען אויג אויף דער געריכט באַפעלקערטער כינאַ. כינאַ האָט אָבער, ווי געזאָגט, ניט גע-וואָלט אריינלאָזען צו זיך קיינע פרעמדע, האָט מען געזוכט וועגען מיטלען ווי אזוי אהין אריינצודרינגען.

די ערשטע צו קומען מיט כינאַ, כדי צו קענען דאָרט האַנדעלן אין געווען ענגלאַנד.

אין יאָהר 1839 האָט זי געפיהרט מיט כינאַ א מלחמה כלומרשט אויבער אפיום, אָבער די אַבזיכט איז געווען צו צווינגען כינאַ אריינצולאָזען ביי זיך אין לאַנד ענגלישען האַנדעל. דער האַזיגען קאַמף האָט זיך דאַן געצויגען מיט דעם, וואָס אין יאָהר 1842 האָט ענגלאַנד באַ-הערשט האַנג-קאָנג און פינף גרויסע כי-נעזישע פּאָרטען — שאַנכאַי, קאַנטאָן, אַמאָי, פוטשאָו און ניינגבאָ — זיינען גע-עפענט געוואָרען פאַר אויסלענדישען האַנ-דעל מיט דעם רעכט פאַר פרעמדע זיך דאָרט צו באַזעצען.

דאָס האָט זעלבסטפאַרשטענדליך געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון אַנדערע מלוכות און אין די קומענדע פאָר יאָהר האָבען ענגלאַנד, פראַנקרייך און די פאַר-אייניגטע שטאַאטען אָפּגעשלאָסען זעהר גינסטיגע האַנדעלס אָפּמאַכען מיט כינאַ. דיעזע אָפּמאַכען זיינען עס געווען דער אָנפאַנג פון די שפּעטערע אָפּמאַכען, וועלכע האָבען געפיהרט דערצו, אז די אויסלענדישע מלוכות זאָלען קריגען עקס-טעריטאָריאַלע רעכטע אין כינאַ. מיט א א רעזולטאַט פון עקאָנאָמישער עקספּלאָ-אַטאַציע פון דעם גרויסען באַפעלקערטען צוויי יאָהר פון 1858 ביז 1860 האָבען

(פאָרזעצונג אויף פּייִזש 3)